

Teodor
Laço

Zemërimi i një njërfi të urtë

Tregime e novelë

8SH-32
L 14

Teodor
Laço

Republikë
Shqiptare

**zemërimi
i një
njeriu
të urtë**

Tregime e novela

46311

Vështrim nga ballkoni përtej

Tre kolltukë të rëndë me krahë të harkuar, veshur me damask gushëpellumbi, disa karrige me shpinore të drejta zbukuar me gdhendje që të vrisnin shpinën, një shtrat i ngushtë hekuri në qoshe me sustën të shqepur, mbuluar me një kuvvertë prej pellushi, disi të rrjepur, dy sixhade me drerë që zinin një pjesë të mureve lyer me një bojë që dikur duhej të kishte qenë okër, mbuluar të gjitha prej një pahu gati të padukshëm pluhuri, i vjetër edhe ai, si i mbetur që kur mokrat e mullirit të kohës lëviznin edhe në atë shtëpi përdhese. Të gjitha orënditë dukej se ishin lënë në një harrim të tillë, që të ndillte pritjen e diçkaje të përzishme, e cila dikur mund të hynte pa u ndier, bashkë me rëndesën e natës.

Gjatë gjithë ditës aty brenda bënte strehë një

mug i pandryshueshëm dhe vetëm afër muzgut të vërtetë, kur dielli rendte drejt shuarjes, mbi xhamë qëndronte për pak kohë një brez drite me një kuqërrim si në bronz, që lëshonte brenda një hinkë rrezesh. Po edhe ky ndriçim i kursyer, që mezi hynte nëpër perdet e rënda të dritareve, linte në dhomë po atë hirnosje, e cila e bënte të pahetueshëm për syrin pluhurin e mobilieve. Kjo ndodhët sepse pas dritares që hapej nga veriu, vinin varg e varg çatitë e disa shtëpive të tjera përdhese, që jo vetëm ia zinin frymën asaj dhoma, por edhe përthyerjes së dritës tjegullat e murrëtyera nga notia e moteve i jepnin një pasqyrim të ndryshkur.

Vetëm përtej atyre çative kurridala, matanë rrugës, syri të gjente një prehje të vogël. Ishin dy plepa të rinj, të hollë, nga ata që e mbajnë kurorën mbledhur pas trungut dhe netëve ngjajnë si qiparisa. Ata hepo heshin vazhdimisht nga erërat e vogla. Pas tyre dukej një godinë e bukur katërkatëshe me dritare të mëdha e me ballkone të mbushura plot vazo lulesh ku dielli lodronte gjithë mëngjesin si një fëmijë çapkën.

Midis njërit prej atyre ballkoneve dhe dritares së kësaj dhoma nisi një ditë një kuvendim i çuditshëm, që, ndonëse ish i pazëshëm, mjaftoi për të thurur fijet e një dhembjeje, një zhgënjimi dhe pastaj...

Në dhomë, prej një javë, rrinte shtrirë Suat Kolani, student i vitit të fundit të inxhinierisë elektrike. Nëna e tij, sëmurë edhe ajo nga një dridhje duarsh, që u bë shkak të thyente disa nga porcelanët e vyer të shtëpisë, shenja e parë e një par-

kinsoni që ecte ngadalë, një mbrëmje vajti vizitë te shoku i klasës i të birit, Drin Elini. Të dy djemtë kishin qenë bashkënxënës në shkollën e mesme, por ca ngaqë shtëpitë e tyre ndodheshin larg, ca ngaqë Suat Kolani, i dhënë vetëm pas librave, bënte një jetë të myllur, nuk u lidhën dot me ndonjë nga ato shoqëritë e bucura të moshës, që shprehen me një besnikëri e devotshmëri të dyanshme. Gruaja e dinte këtë gjë. Ajo dinte, gjithashstu, se i biri nuk kishte asnjë shok tjetër të afërt edhe për këtë veçim ajo ia hidhte fajin të shoqit, mësues matematike, vdekur para dy vjetësh, që e mësoi djalin me një regjim të rreptë ditor, ku çdo gjë ishte e programuar me atë përpikërinë pendante të matematikanit. Kjo përpikëri, ndonëse e mban njeriun larg gabimeve, duke ia mohuar dalëngadalë disa hove të natyrshme të moshës, e bën atë disi të ftohtë e të paafrueshëm. Nganjëherë, kur përplaset me natyra të vrullshme, kjo lloj edukate shkakton një rebelim të vërtetë, që sjell hidhërimë të mëdha e të dyanshme, por djali nuk ishte natyrë kryengritëse. Ai ishte një tip i qetë, i menduar, brumë nga brumi i tet. Prandaj edhe u pajtua pa kurrfarë dhembjeje me ato rregulla. Duke ia ndrydhur disi ndjenjat, kjo edukatë pati edhe të mirat e saj. Më kryesorja ishte se ai nuk ia lejonte vetes të krijonte zgavra dijesh, prandaj u vu fare lehtë në krye të klasës. I ati krenohej në heshtje, duke e ndryshuar maskën e fytyrës së tij të ngirirë, vetëm kur i biri nuk e shikonte.

Në vitin e fundit të shkollës së mesme djali sikur u çel papritur. Filloi t'i thyente nga pak oraret, të dilte më shpesh shëtitje e të kthehej më vonë

se zakonisht, madje në dy lëndë ra një notë më poshtë nga ajo e shkëlqyeshmja e tij, por kjo vazhdoi fare pak kohë, se, ca nga qortimet e t'et, ca ngaqë sedra e mprehur nëpër vite ishte bërë tanë e prekshme e zhuritëse, ai s'mund t'ia lejonte vete humbjen e namit. U shtruaprapë dhe mbaroi siç pritej, si i pari i shkollës.

Duke pirë kafen e ftohur nga mosvëmendja, gruaja me të zeza i tha Drin Elinit:

— Merri shokët dhe ejani ndonjë mbrëmje përvizitë. Ai është mërzitur shumë.

— Ne kujtuam se ai do të shërohej shpejt, — tha Drini, i turbulluar nga zëri i asaj gruaje që zvarritej si një murmurimë lutjeje.

— Shokët e mëhallës i kanë ikur ushtarë, vetëm ti i ke mbetur.

Ai uli kokën dhe u zbeh. Atë ditë, në pushimin pas një leksioni, kur dikush kishte kujtuar Suatin, njëri nga ata djemtë e konvikteve kishte pyetur: «C'është ky Suat? Pse, kemi edhe një individ të tillë në grupin tonë?» Ishte një djalë i gjatë e i pashëm që mbahej me një krenari të hijshme dhe s'ngjante fare me ata djemtë e krahinave. Me pamjen dhe me atë kryelartësi shpërfillëse, ai sikur donte të sfidonte djemtë e kryeqytetit.

Pikërisht atë djalë si dhe një korçar gazmor që i binte kitarës mori me vete Drin Elini mbrëmjen kur u nis të vizitonte shokun e kursit. As ai vetë nuk e kuptoi mirë pse zgjodhi ata të dy. Për korçarin që tha se do të merrte me vete kitarën, bënte hamëndje se do të hidhte pakëz hare këngësh në atë strofkë murgu, ku pati shkelur vetëm kur i duhej të kërkonte ndihmë për ndonjë detyrë

të vështirë. Për tjetrin, Sandër Tushën, veç një lloj dëshire të vagëlluar, që të zbulonte më nga afër ç'ishte vallë ajo vetësiguria e tij, nga buronte e ku donte të derdhej, ai s'gjente arsyё tjetër përse e bindi të vinte në atë vizitë, duke i thënë se ishte një detyrim shoqëror e njerëzor.

Të tre djemtë hynë me njëfarë stepjeje në atë shtëpi të huaj. Porta e madhe, që u mbyll pas tyre automatikisht, angullima e një qeni diku matanë mureve, oborri i gjatë, shtruar me plloça e rrrethuar me vllaja ku rriteshin me zor lule zvarranike, korridori i lartë me një drítare me kube, që e ndante dyshemenë në katrорë dritëhijesh, sepse dy xama të thyer ishin mbyllur me kartonë, sikur i ndiqnin hap pas hapi me atë hijen e tyre të zyntë, prej së cilës ishte e vështirë të shkëputteshe përfundimisht, sepse ja, duke ecur nëpër oborr, do të mbetej ende në sytë e mendjes ajo porta prej dogramash të pazdrugara, në korridor oborri dhe lulet zvarranike që mund të ishin manushaqë të buta, në dhomë ajo kubëja e dritares dhe njollat e dyshemesë...

— Ku na paske sjellë! — tha ulët korçari, që quhej Taqo Lera.

Gruaja me të zeza shtroi në heshtje një sofrabez mbi tryezën e ulët midis kolktukëve dhe e mbushi shpejt e shpejt me pjata të vogla, mbushur me disa lloje rëcelërash, kek e biskota. U hodhi nëpër gota një verë të bardhë që në mugun e përhershëm të dhomës dukej paksa e turbullt. Sandri e shijoi verën fare pak dhe përpoqi buzët me kënaqësi ende pa uruar.

I sëmuri rrinte ndenjur, mbështetur në dy

gjithë kokën e shtratit dhe buzë-
qeshte *mbyllur*, si për vete, me një shkrepëtimë
gëzimi në sytë e lodhur.

— Po ç'pate kështu? Ndonjë ftohmë? — pye-
ti korçari. Kitarën e mbante midis shalëve si sen-
din më të kotë midis asaj dhome.

— Jo, kam një dhembje të vazhdueshme ko-
ke, — tha Suati.

— Si të mos e kesh, byrazer, si të mos e kesh,
— qeshi Sandri.

— Nganjëherë bëhet e fortë, gati e padurue-
shme. Mirë që s'më mban shumë.

— Epo... thuaj, me kaq qoftë!

— Pse, çfarë?

Suati u kthye drejt Sandrit. Ai kishte me
konviktorët ca marrëdhënie të largëta, sepse në
fakultet vinte vetëm për orët e leksioneve dhe
nuk ia merrte mendja kurrë që ai spitullani bu-
kurosh do t'i vinte për vizitë.

— Me atë të studiuar që bën ti, siç thonë go-
jët e botës, c'të bëjë edhe koka e shkretë?

— A, jo, studimi s'ka të bëjë fare! — tha
Suati.

— Ka që c'ke me të! Se ti vete e zbraz lëndë
në tru, buuu, pa kursim! Ai mbushet dinga dhe
pastaj zë e qahet!

— Ky është një shpjegim i thjeshtëzuar...

— Por është popull. Edhe butet e verës nuk
i mbushin plot; përndryshe, kur nis tharmimi, pël-
casin!

Sandër Tusha ishte nga një qytet vreshtarësh
ku një nga ceremonitë më solemne të vitit ishte
hapja e buteve të verës.

Drin Elini s'fiste. Ai vëzhgonte tinëz shokun e vet. Iu duk më i sëmurë sesa pandehte. Cipa e fytyrës, e bardhë edhe më parë, tani sikur ishte holluar prej një zbehtësie të tejdukshme dhe duart, lëshuar pa fuqi mbi kuvertë, rrinat aty pa lëvizur, të holluara e të zbehta edhe ato. Vetëm sytë e mençur digjeshin prej një ngazëllimi thuajse fëmijëror: «Ja, ju erdhët, unë nuk ju prisja, por ju erdhët, tani thoni ç'të doni, thoni në daç edhe budallaliqë si ai Sandri, mua më pëlqeijnë të gjitha, më duken të lezetshme...» Ai u prek nga kjo mirënjoyje e heshtur që nuk e pati pritur dhe, vetiu, u ngrit e eci drejt dritares. «Këtë po e bëj që të shpërndahet ky gjysmëterr, po e bëj që të ikë prej teje ajo hije zbehtësie» — tha me vete dhe shtyu perdet deri në rrëzë të tubit mbajtës. Hapi dritaren.

— Po sikur të merrnim një këngë? Mërzitet nëna jote? — tha Taqoja.

— Jo, jo! Babai bëri dy vjet që ka vdekur. Merrjani! — tha Suat Kolani.

Korçari, Taqo Lera, u çel. Kitara që mori me vete, siç e porositi Drini, në atë shtëpi të përzishme i që dukur një send mëkatar dhe kjo e bënte të heshtur. U ngrit nga kolltuku ku që fundosur dhe u ul në një prej atyre karrigeve me gdhendje që ishin aq të parehatshme sa dukeshin sikur ishin bërë që të rrije sa më pak. Preku me gisha ta telat duke provuar disa akorde, pastaj këndoi si përvete një këngë të vjetër. Këngët e tij ishin më së shumti të përmallshme, nga ato këngët e dashurisë së humbur që, veç lektisjes së shpirtit, kanë brenda edhe nga pak humor të hidhur ndaj

vetes. Ato i shkonin për bukuri zërit të tij disi të veshur, por melodioz e të ëmbël.

Bukuroshi Sandër Tusha krehu me gishta atë cullufen që i binte mbi ballin e hapur dhe i vajti pas me zërin e dytë, të plotë e të thellë që, duke mbushur ndërkokët e frymëmarrjes së tjegrit, i jepte këngës një shtrirje të gjerë, thuajse ajo s'durohej të ndërpritej asnjetëherë. Zërat e tyre bashkoheshin e shkriheshin lehtësisht në një harmoni rrëqethëse, sikur ta ndienin njëlloj çdo frazë muzikore, gjë që provonte se ata këndonin bashkë prej kohe.

Drin Elini nuk këndonte. Meqë e dinte se stononte, ai e përcillte këngën duke trokitur gishtat mbi krahët e kollikut, trokitje që dilte krejtësisht e shurdhuar.

Suat Kolani, aty në shtrat, gëlltiste vazhdimishit kombin që i mblidhej në grykë dhe përjetonte një nga ato castet e rralla të jetës kur të bëhet se nga çdo gjë, prej njerëzve, prej sendeve rrjedh një mirësi e një dashuri që ta mbush shpirtin, aq sa të vjen për të qarë.

Dalëngadalë kënga, ajo mrekulli e vogël që për së pari po hynte në mënyrë kryeneçe deri në skutat e thella të asaj shtëpie, i përfshiu të gjithë. Çdo tingull tjetër, veç atyre që sillte gurgullima e përroit të saj, bëhej pa kuptim. Kjo gjendje s'dihej se sa do të zgjaste. Ndërprerja e saj prej fjalës së thjeshtë e të paintonuar dukej një fyerie e madhe që asnjeri s'guxonte ta bënte. Ajo mund t'i lejohej ndoshta vetëm njërit prej këngëtarëve, kur të lodhej, mirëpo, meqë dhoma kishte një akustikë të mahnitshme, ata e provonin